

Indhold

Introduktion 7

John Bowlby 11

Separationsangst 19

Erik Erikson 33

Otte aldre i menneskets liv 37

Sigmund Freud 57

31. forelæsning: Den psykiske personligheds bestanddele 61

Margaret Mahler 85

Forløberne for separation-individuationsprocessen 91

Jean Piaget 111

Barnets psykiske udvikling 117

Burrhus Skinner 135

Operant adfærd 139

Daniel Stern 167

Ny introduktion 173

Fornemmelsen af et kerneselv 182

Lev Vygotskij 195

Tænkning og sprog II 201

Billedfortegnelse 219

Introduktion

Det postmoderne samfund siges blandt andet at være præget af, at de store fortællinger i form af ideologier, systemer og teorier mere eller mindre er brudt sammen, og at værdier og viden ikke er så klippefaste mere. Informationsfundet er præget af omfattende mængder af viden og informationer, sådan som vi får dem gennem en række forskellige medier. Dette giver på samme tid en stor frihed til at vælge kanaler til at få præsenteret viden og en angst eller usikkerhed, fordi vi også har svært ved at gennemskue informationernes lødighed eller væsentlighed.

Det moderne menneske er et individ. Det skal skabe sin identitet gennem sine refleksioner og handlinger og gennem konstant at nyskrive sin biografi; tidligere regler og systemer og identiteter nyskrives. Vi søger og nærmest dyrker det individuelle og selvstændige menneske og underkommunikerer måske behovet for afhængighed og tilknytning.

Vor tid siges at være præget af eroderet viden. Heri ligger, at mange mener, at megen viden hurtigt forældes, og at mange teorier har en manglende holdbarhed. Dette er efter min opfattelse både rigtigt og forkert, eller i hvert fald forenklet.

Det er sandt, at der kommer megen ny viden, som med rette kan stille kritiske spørgsmål til teorier, der har været gældende på bjerget i mange år, eller som ligefrem vælter de hidtil gældende teorier og ser dem som forældede og forfejlede. Og her skal vi alle med grundlag i forsknings-

baseret viden være på forkant med viden om og forståelse for det nye.

Men det er forkert, at alle nuværende og ældre teorier og viden, for slet ikke at tale om værdier, er forældede og fejlagtige. Mange af disse synspunkter er efter min overbevisning præget af mode. I dag synes fx nogle af de postmodernistiske teorier allerede at være forældede eller delvist fejlagtige, så vi skal konstant være kritiske, ikke blot over for gammel viden, men så sandelig også over for ny viden – eller tilsyneladende ny viden.

Der har i de senere år fx været en tendens til overfladisk at betragte barnet som født kompetent, og at det dermed ikke er nødvendigt at se på den psykopatologiske fejludviklingsdel. Megen kritik kan med rette rejses mod en del af de ældre psykologiske teorier, enten fordi de tilbage-skuende konstruerede barnet eller konstruerede det sunde eller normale barn ud fra viden om den syge voksne, fordi de i en vis grad manglede egentlige metodiske studier af barnet, eller fordi de manglede synsvinklen på barnet i sig selv, på dets kunnen og muligheder lige fra fødslen. Men de ældre teorier er alligevel for mig at se nødvendige i uddannelserne, dels fordi de ofte udgør en betydelig baggrund for nyere synsvinkler, dels fordi de i sig selv rummer vigtig viden og væsentlige overvejelser dels om udvikling, dels om fejludvikling, der stadig giver mening i dag.

I loven fra 2006 om ny pædagoguddannelse vil man fx kunne se, at faget psykologi næsten er blevet til et appendiks til faget pædagogik. På den ene side er det vigtigt at tydeliggøre, at pædagogik er et hovedfag for såvel pædagoger som lærere, men psykologien, og her især udviklingspsykologien, er for mig at se stadig en nødvendig del af professionens kunnen. Psykologien har aldrig været og skal heller ikke udgøre den foreskrivende del af pædagogisk tænkning, men psykologien giver en nødvendig forståelse for, hvorledes mennesket udvikles, og for, hvad der

sker, når det ikke trives. Det er vigtigt at kende til de mange komplicerede psykiske mekanismer og faktorer, der har betydning for udvikling, og at se dem i den samfundsmæssige situation, vi lever i. Vil man forstå den psykosociale del af det, vi ofte omtaler som social arv, må man også inddrage solid psykologisk viden.

At studere psykologisk teori er altså en væsentlig og kvalificerende del af den professionelle viden og kunnen, der skal til for at kunne arbejde i en institution, skole eller på et hospital.

Når man beskæftiger sig med psykologi, kan man enten gå til oversigtsværker, der giver et indblik i teorierne, eller man kan gå videre til originallitteraturen – hvilket altid vil være meningen med en introduktion.

Men med denne bog går vi en mellemvej, idet vi her præsenterer uddrag af originallitteraturen i form af udsnit af væsentlige psykologiske forskeres værker, således at man kan få et godt indblik i deres måde at skrive teori på. Når man skal studere disse forskere, bør man notere sig, at de fleste af deres teorier er blevet udviklet, kvalificeret og dermed også forandret gennem flere år.

Jeg ønsker med denne bog at give læseren et godt indblik i en del af de mest væsentlige teorier og tanke-systemer, herunder i den menneskelige udvikling. Dette i håbet om at disse vinkler vil give appetit til at læse hele bøger med originale tekster.

Roskilde, august 2007
Espen Jerlang